

T A
Č R

Tento projekt je financován se státní podporou
Technologické agentury ČR
v rámci programu BETA2

www.tacr.cz
Výzkum užitečný pro společnost

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Výzkum zpětných přínosů české diaspory do vlasti a do české společnosti

Shrnutí výzkumu

Konečný uživatel výsledků: **Ministerstvo zahraničních věcí ČR**
Loretánská 6
Praha 1 - Hradčany
118 00 Praha

Číslo projektu: TITBMZV311

Řešitel projektu: Univerzita Karlova, Ovocný trh 560/5, 110 00 Praha 1

Doba řešení: 1. 3. 2024 – 30. 11. 2024

Důvěrnost a dostupnost: veřejně přístupný (URL původu: www.cestikrajane.cz)

Autorský tým:

Doc. RNDr. Eva Janská, Ph.D., vedoucí řešitelského týmu

Mgr. Veronika Beranská, Ph.D.

Doc. RNDr. Zdeněk Čermák, CSc.

Prof. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.

Kristýna Janurová, M.A.

Olga Löblová, Ph.D.

RNDr. Markéta Koropečká

Bc. Isabela Kraft

Bc. Josefina Králová

Mgr. Marie Boccou Kestřánková, Ph.D.

Doc. PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.

Další informace o projektu:

Výsledkem jsou 4 výstupy:

Analýza materiálních i nemateriálních přínosů (remitence),
které plynou z čes. diaspory zpět do vlasti

Návrhy a doporučení pro koncepční materiály
týkající se krajanské politiky

Analýza vlivu činnosti českých škol v zahraničí
(krajanských škol) na posílení pro-návratových trendů
u dětí a rodin v rámci diaspory

Případové studie

Poděkování za pomoc při zpracování patří NUVIT.

Shrnutí

Nové myšlenky, nápady, znalosti i peníze – to přinášejí Česku krajané, kteří žijí v zahraničí. O jaké finanční objemy se jedná či kteří krajané jsou aktivní v přenosu nových myšlenek, ovšem nebylo doposud dostatečně popsáno. Projekt “Výzkum zpětných přínosů české diaspory do vlasti a do české společnosti” proto zkoumal detaily, pomocí hloubkových rozhovorů a dat ze dvou dotazníkových šetření.

Převažují společenské remitence

V roce 2023 poslali krajané do Česka **přes 4 miliardy dolarů** (takřka 100 miliard Kč), zhruba 1,3% hrubého domácího produktu země (tzv. **finanční remitence**). Ve srovnání s chudšími státy jsou tedy finanční remitence pro ČR málo podstatné. Čtvrtina našich respondentů posílala do Česka peníze v průměrné hodnotě 149 000 Kč na osobu ročně. Nejčastěji posílali peníze rodině, sami sobě (převodem na vlastní účet, spoření nebo investicemi do nemovitostí v ČR) a na dobročinné účely. Respondenti uváděli, že od nich jejich **rodiny a příbuzní peníze nepotřebují**, nechtějí nebo že jsou soběstační. To vše poukazuje na fakt, že Česko je vyspělou a bohatou zemí.

Naproti tomu téměř **dvě třetiny respondentů byly přesvědčeny, že obohatili českou společnost** o nové myšlenky, nápady, znalosti, dovednosti nebo kontakty, které získali díky svému pobytu v zahraničí. Jako tyto tzv. **sociální remitence** zmiňovali krajané do ČR především hodnoty a praktické aspekty a činnosti každodenního života, méně často pak otázky občanské a politické angažovanosti.

Nové myšlenky se šíří mezi jednotlivci, od státu a organizací cítí krajané nezáměr

Respondenti uváděli, že do Česka přinášejí myšlenky otevřenosti, respektu k rozmanitosti, rovnosti pohlaví a demokratické participace. Ze schopností a dovedností zmiňovali účastníci výzkumu inovativní přístupy k řízení projektů, ženský leadership, důraz na vybalancované pracovní versus nepracovní aktivity, větší flexibilitu pracovních podmínek nebo důraz na týmovou spolupráci. V oblasti vzdělávání a rodinného života se jednalo o přístupy k výchově a vzdělávání dětí, sdílení péče o domácnost, zdravější životní styl, výživu a stravování včetně stolování nebo důraz na ekologické a udržitelné chování v běžném životě, ale také uplatňování a vymáhání lidských práv, které si krajané osvojili v zahraničí a které šířili mezi rodinou a přáteli v Česku.

Přenos společenských remitencí, který respondenti popisovali, se děl spíše na mikroúrovni, mezi jednotlivci: skrze diskuze s rodinou a přáteli, postováním na sociálních sítích či rozhovory s kolegy. Krajané zmiňovali, že v Česku cítili nízkou podporu a neochotu od organizací, s nimiž chtěli spolupracovat, spíše než vřelé přijetí nabízených inovací. Respondenti upozorňovali na nedostatek zájmu a cílených aktivit českého státu vůči byznysu a mladší generaci krajanů. Nezáměr cítili i absolventi českých škol v zahraničí a rodiče, kteří vzdělávají své děti v českém jazyce a reáliích. Rodiče se navíc při snaze navázat kontakty či získat pomoc setkávali spíše s neúspěchem. Obdobnou zkušenost zmiňovali i ostatní krajané, kteří kritizovali složitý přístup k informacím, které krajané potřebují. Naopak ředitelé krajaných škol, kteří jsou obvykle v pravidelném kontaktu se zástupci Ministerstva školství a Ministerstva zahraničních věcí, většinou hodnotili zájem státu jako dostatečný.

České školy budují vztah mezi krajany a státem

Projekt také zkoumal fungování českých škol v zahraničí a zjišťoval dopady výuky českého jazyka a reálií na vývoj české diaspory. Výuka českého jazyka a reálií čerpá velkou část finančních zdrojů pro podporu krajanů. Na základě rozhovorů s absolventy, realizátory krajaného vzdělávání a řediteli škol v Česku

můžeme říci, že krajské školy **budují pocit sounáležitosti a závazků vůči českému státu**. Ačkoli tento efekt nemusí být z pohledu učitelů či žáků navštěvujících krajské školy ihned zřejmý, zkušenosti **dospělých absolventů** ukazují, že docházka do těchto škol k posilování těchto vazeb přispívá.

Podporuje vzdělávání v českém jazyce a reáliích návrat krajanů do Česka? Během povinné školní docházky rodiny často odkládají či zvažují návrat kvůli nekompatibilitě vzdělávacích systémů a obavám z náročné adaptace dítěte na české prostředí. U **absolventů českých víkendových škol** je však patrný zájem o dočasný život v Česku. Sami přiznávají, že **bez znalosti jazyka a kultury získané ve škole by tento zájem pravděpodobně neměli**.

1. Širší podpora českým komunitám v zahraničí

Podtrhnout a zviditelnit zájem státu i o krajany mimo registrované spolky, například ve vztahu k profesionálům, vědcům, umělcům či rodinám realizujícím neformální výuku českého jazyka v zahraničí. Posílit profesní i společenský networking mezi krajany a především státu s krajany.

2. Zjednodušení procesů a zlepšení komunikace

Zvýšit flexibilitu a efektivitu při řešení konkrétních potřeb krajanů, jako je vyřizování dokladů nebo organizace zkoušek. Digitalizovat podávání žádostí a zajistit dostupnost jasně podaných informací.

3. Usnadnění návratu krajanů a podpora integrace

Zjednodušit administrativní procesy, například uznávání zahraničních diplomů, vysvědčení a praxe. Umožnit bezplatnou přípravu k začlenění do českého vzdělávání pro návratové děti, včetně přizpůsobené výuky českého jazyka.

4. Komplexní podpora českého vzdělávání

Zachovat či zvýšit podporu krajským školám, včetně flexibility pro předškolní vzdělávání. Podporovat spolupráci mezi českými a krajskými školami a poskytovat speciální jazykové a integrační programy pro děti navracejících se krajanů.

5. Transparentnější podpora při posuzování žádostí o financování

Podrobněji popsat individuální přístup, s jakým je přistupováno k posuzování žádostí o peněžní dary Ministerstva zahraničních věcí s ohledem na počet kvalitních projektů, dosavadní aktivity a výkon jednotlivých spolků.